

4. За даними на 1.01.2004 р., оптимальним є варіант, коли чисельність членів кооперативу складає 9 чоловік, при цьому обсяг наданих ними послуг — 269,5 тис.грн. У перспективі необхідно зосередити увагу на розвитку саме таких кооперативів.
5. Для поживлення кооперативного руху в сільському господарстві необхідно підвищити освітній рівень та вирішити питання пільгового їх кредитування.

ЛІТЕРАТУРА

1. В.В.Зіновчук. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США. — К.: Логос, 1996. — 220с.
2. Закон України “Про кооперацію” від 10 липня 2003р.
3. В.В.Гончаренко, Н.А.Іванова та ін. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. — К.: Урожай, 2001. — 288с.

УДК 631.115.75:334.012.65:(477.73)

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

І.О.Шаповалова, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Багато власників підприємств не завжди достатньо знаються на аграрному виробництві, прогресивних технологіях, постачальниках матеріально-технічних ресурсів, ринках збуту продукції тощо. Тому важливе місце відводиться створенню та розвитку консультативних служб у сільському господарстві, які надаватимуть усіляку допомогу аграрним товаровиробникам.

Серед вітчизняних вчених, які досліджують цю проблему, слід відзначити Саблука П.Т., Месель-Веселяка В.А., Маліка М.Й., Воротіну Л.І., Кропивка М.Ф. та інших. Але ще багато питань цієї проблеми, пов'язаних з удосконаленням інформаційно-консуль-

таційного забезпечення в нових умовах господарювання малого підприємництва аграрного бізнесу, вимагають подальшого більш глибокого дослідження. Цим обґрунтовується актуальність теми дослідження.

Ми акцентуємо увагу на деяких питаннях зазначеної проблеми. Дослідження показали, що в даний період найбільша потреба населення з юридичних питань отримання земельних ділянок, формування громадських пасовищ, найбільш ефективного використання земельних та майнових паїв.

Потребує налагодження активне навчання власників підприємств малого бізнесу за місцем проживання. Ефективним методом навчання при цьому може стати організація демонстраційних моделей щодо застосування нових технологій у відгодівлі свиней, великої рогатої худоби, у вирощуванні овочів на базі особистих селянських та фермерських (селянських) господарств, плануванні та обліку їх господарської діяльності тощо.

Слід сказати, що концепція надання консультаційних послуг у сільському господарстві для України нова. Тому цінним є досвід розвитку консультаційних служб в країнах колишнього Радянського Союзу. На наш погляд, він цілком прийнятний і для України, оскільки вихідні передумови — юридичні, соціально-економічні і політичні — в цих країнах були дуже подібні.

Наприклад, в Росії необхідність створення консультаційної служби виникла в результаті активного процесу реорганізації великих сільськогосподарських підприємств.

Структурно консультаційна служба — це мережа районних консультаційних центрів, які координуються обласним сільським консультаційним центром. Кожен з районних центрів включає посади таких спеціалістів: агроном, зоотехнік, економіст, бухгалтер, юрист.

Сільські консультаційні центри надають своїм клієнтам різноманітні послуги:

- бізнес — планування;
- аналіз господарської діяльності;
- оцінка економічної ефективності виробництва;

- реалізація надлишків сільськогосподарської продукції;
- кормова база та племінна робота в тваринництві;
- складання сівозмін;
- юридичні консультації тощо.

Сільські консультаційні центри розвиваються та підтримують тісні творчі стосунки з багатьма науковими інститутами, племінними дослідницькими станціями.

В Естонії не існує єдиної уніфікованої організаційної структури надання консультаційних послуг. Спочатку консультаційні послуги надавалися через Спілку фермерів. У кожному регіональному відділі Спілки фермерів були співробітники, що працювали як консультанти з сільськогосподарських питань. На той момент консультаційні послуги повністю оплачувалися за рахунок держави, і консультанти були державними службовцями.

Нині вже розроблено системи реєстрації та атестації консультантів. Існують два етапи атестації консультантів. Перший етап — це обов'язкова атестація, яку повинні пройти нові консультанти, щоб зареєструватися. Другий етап — атестація, яку консультанти повинні проходити кожні три роки.

Існують консультанти двох ступенів:

- молодші консультанти (зі спеціалізацією в конкретній сфері діяльності);
- старші консультанти (зі спеціалізацією в більш ніж одній сфері діяльності).

Для зручності користування послугами та їх оплати нині введена додаткова форма контракту між клієнтами та консультантами. Завдяки їй фермери мають можливість вибрати будь-яку систему одержання послуг:

- на суму 200 дол. США на рік (85% вартості оплачується державою, 15% — фермером);
- на суму 400 дол. США на рік (50% фінансується державою, 50% — фермером).

Важливим моментом у даній ситуації є те, що фермери не одержують гроші готівкою, і тому не виникає проблеми їх нецільового використання.

Для того, щоб фермер зміг отримати консультації, а консультант — оплату за свою роботу, потрібно дотримуватися такого порядку, коли фермер вибирає тип щорічного контракту, за яким збирається працювати. Потім підписується контракт між фермером та консультантом. Копії контракту направляються в Міністерство сільського господарства для розгляду і реєстрації.

Після виконання завдання консультант складає письмовий звіт про надані консультації; заповнює необхідні документи про надання консультаційних послуг та виставляє рахунок фермеру на частину вартості, яку той повинен оплатити.

Після цього копії усіх вищезазначених документів направляються в Міністерство сільського господарства для проходження контролю. Якщо документи приймаються, належна частина оплати за послуги перераховується на банківський рахунок консультанта.

Центр сільськогосподарських консультацій, який здійснює збір, обробку і передачу селянам інформації про розробки інститутів, про попит, пропозицію, ціни на сільськогосподарську продукцію діє і в Польщі.

У Франції створено Федерацію з навчання фермерів, яка займається наданням консультативних послуг з організації сільськогосподарського виробництва. Проводяться професійні стажування від 3 до 15 днів, програма яких визначається з урахуванням проблем окремого регіону. Плата за навчання становить 0,3% річного доходу фермера.

В Англії розвиток сільського господарства також забезпечує Консультаційний центр розвитку сільського господарства.

В складі Міністерства сільського господарства США теж існує спеціалізована служба збору і розповсюдження інформації "Екстеншн". Вона організує роботу створених при університетах штатів спеціалізованих інститутів інформаційно-сервісного обслуговування населення з питань раціонального ведення сільського господарства.

Крім консультаційних служб, в кожному сільському населено-

му пункті можна до штату сільської (селищної) ради ввести посаду консультанта-організатора з аграрних питань. В його службові обов'язки входить надання необхідних консультаційних послуг з аграрних питань, організація освітніх та демонстраційних заходів із залученням вузькопрофільних експертів-консультантів.

Власникам підприємств малого бізнесу доступ до передової інформації сільськогосподарського та економічного профілю дозволять одержати і сучасні способи розповсюдження інформації — це, головним чином, візуальні матеріали (книги, довідники, буклети), аудіо продукція та їх синтез в електронному варіанті (Інтернет).

Одним з важливих напрямків діяльності сільських консультаційних пунктів є демонстраційна діяльність. Вона ґрунтується на запровадженні нових технологій виробництва у рослинництві та тваринництві, нової техніки тощо. Цю діяльність доцільно проводити в господарствах, що мають невеликі ділянки або групи тварин, на яких апробують нові технології, внесення добрив, гербіцидів, утримання та годівлі тварин.

Демонстраційна діяльність вважається корисною, тому що такі експерименти дають можливість випробувати нові технології, не ризикуючи завдати шкоду (у разі невдачі) усій господарській діяльності. Крім того, позитивні результати демонстраційної діяльності є практичними прикладами ефективності нових технологій, що є більш вагомим доказом на користь їх застосування.

Найбільшим досягненням сучасного суспільства є електронна мережа поширення інформації з використанням електронно-обчислювальної техніки. Ця мережа дозволяє швидко, вчасно і повно отримувати необхідну інформацію. Тому ефективною буде організація при районних управліннях сільського господарства та продовольства пунктів колективного доступу до мережі інформаційного забезпечення з досвідченим оператором-консультантом та відповідною технікою. Фінансуватися такі пункти можуть частково з місцевих бюджетів та частково за рахунок надання платних послуг.

В такому пункті за допомогою кваліфікованих фахівців можна буде швидко і ґрунтовно провести маркетингові дослідження, об'єктивно оцінити стан власного виробництва у порівнянні з аналогічним, його конкурентоздатність та рентабельність.

Для підвищення ефективності інформаційно-консультаційного забезпечення діяльності господарств малого бізнесу в аграрному секторі потрібно раціонально організувати фінансування цієї системи, використовувати досягнення науково-технічного прогресу, застосовувати обчислювальну техніку та математичні методи. Фінансування інформаційно-консультаційного забезпечення може здійснюватися трьома шляхами:

1. Фінансування державою або місцевими органами самоврядування. Якщо за агротехнічні та ветеринарні послуги власники підприємств малого бізнесу згодні платити, то навчання та інформування цієї категорії господарств, на думку М.Ф.Кропивка, потрібно організувати в більшості випадків за державний кошт шляхом проведення публічних демонстрацій, лекцій, семінарів, спеціалізованих виставок-ярмарок, через друковані видання, радіо, телебачення тощо [2]. Отже, за цих умов, послуги надаватимуться безкоштовно;
2. Створення інформаційно-консультаційного кооперативу на основі госпрозрахунку;
3. Фінансування частково за рахунок бюджетних коштів, а частково — на госпрозрахунку, як у більшості розвинутих країн Заходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформаційно-аналітичний збірник. Вип. 5 / За ред. П.Т. Саблука та ін. — К.: ІАЕУААН, 2002.-647 с.
2. Лубяная В.Н. Опыт работы информационно-консультационного центра для сельскохозяйственных производителей. // Экономика и управление, — 1998. -№2.-С. 20-21.
3. Янків М.Д. Агромаркетинг як складова ринкової трансформації АПК України// Економіка України.-2000.-№4.- С.55-59.